

Skaras industrihistoria - sista stadsvandringen 2026

Sommarens sista stadsvandring samlade omkring 90 deltagare på Prubbatorget där Sven-Olof Ask tog med gruppen på en resa genom Skaras industrihistoria.

Skara är mest känt som skolstad, men staden har också en spännande industrihistoria tack vare flera driftiga entreprenörer. Ett exempel är **Grönlunds plåtslageri**, som startade redan 1873 och fortfarande finns kvar. Redan 1862 grundade gördelmakaren **Carl Jonsson** stadens gelbgjuteri, där man tillverkade spännen och knappar till militären i Axvall.

Även **Erik Järnåker** satte avtryck genom att starta verksamheter som Atlas Copco och Skaraplast. Efter flera omorganisationer lever plastfabriken fortfarande vidare, om än under annat namn.

Nils Billsten – Skaras första industriman

Vandringen fortsatte till Nils Billstensgatan och berättelsen om mannen som enligt Sven-Olof Ask var den som först industrialiserade Skara.

Nils Billsten föddes 1719, samma år som den stora stadsbranden. Han var klockgjutare och senare även rådman. Under större delen av sitt liv drev han sin verksamhet från Brobacka, där han både bodde och arbetade i ett litet hus kallat "Skrämbo".

Mellan 1747 och 1797 göt Billsten närmare 130 kyrkklockor till kyrkor i Västergötland, Dalsland och Värmland. Hans arbete gjorde honom till en av sin tids mest framstående klockgjutare. Två av hans söner förde yrket vidare, och gjuteriet levde kvar även efter hans död.

Från kakelugnar till skofabrik

Vid Kämpagatan berättade Ask om **Skara Kakelfabrik**. Fabriksskorstenar var något okänt i Skara ända fram till slutet av 1800-talet. Först 1894 startade det som kom att bli Skaras andra egentliga industri, detta i form av en kakelugnsfabrik. Initiativtagare var förre lektorn vid Veterinärinrättningen, Victor Hofling. En förmögen man med visioner för Skaras framtidsutveckling. Han fick snabbt fart på Skara Kakelfabrik där han anställt en skicklig kakelugnsmakare, Marcus Andersson-Ståhl från Lidköping, som ansvarig för tillverkningen.

Vid sidan om kakelugnstillverkningen framställdes även pottor, handfat och invändigt glaserade lervat.

Något decennium in på 1900-talet trängdes nymodigheter som centralvärme ut kakelugnarna från marknaden och därmed försvann lönsamheten för Skaras andra industri.

Skara gjuteri- och vapenfabrik

Några utbrytare från Huskvarnaverken kom att köpa fabriksbyggnaden som lektor Victor Hofling byggt i kvarteret. Där hade Hofling som ett försök att fart på Skaras näringsliv startat Skara Gjuteri & Vapenfabrik 1904. I samband med första världskriget övertog tandläkare Emil Westermarck fabriken. Efterfrågan på maskiner och vapen var stort, främst från Ryssland som storkund. Arbetskraft rekryterades från hela Sverige. Vid konkursen 1920 hade företaget 300 anställda. Det blev dock inga vapen tillverkade. Möjligen någon reparation av vapen.

Bryntessons skofabrik satte Skara på kartan

Skofabriken i Skara startades 1906 av fabrikörerna **Lindblad och Sillén** som enskilt företag, AB Lindblads Skofabriks AB. 1909 ombildades bolaget på återstoden av AB Lindblads skofabriks AB konkursbo, inköpt av en fabriör Ståhl, med namnet Skara Skofabrik AB. Med i detta var också bankdirektör C.O. Muhr, lektor Gustaf Hofling, direktör Ernst Björklund och disponent Arthur Kock.

Sven-Olof Ask visade ett aktiebrev daterad 3 maj 1909, utställt på Gustaf Hofling. Valören var 500 kronor. De stadsvandrade som önskade ett aktiebrev denna kväll fick var sitt.

Ett av de mest framgångsrika företagen var **Bryntessons Skofabrik**. Johan Bryntesson byggde tillsammans med sin son Amund upp verksamheten till en av Sveriges ledande tillverkare av damskor.

Bryntessons värnade om sin personal, en pensionsfond och sjukkassa fanns samt möjlighet för personalen att köpa fritidsstugor vid Vingsjön.

Skofabriken klarade även de svåra åren på 1930-talet, men konkurrensen från billigare importerade skor ledde till att verksamheten lades ned 1966. Guiden visade upp ett aktiebrev från 1905 och erbjöd deltagarna ett gratis exemplar till dem som hade intresse.

Gustaf Hofling – en betydelsefull profil

Vandringen avslutades med berättelsen om **Gustaf Viktor Hofling (1828–1909)**, veterinär, företagare och en av Skaras mest inflytelserika personer under sin tid. Förutom att grunda kakelfabriken var han ordförande i stadsfullmäktige under många år och spelade en viktig roll i stadens utveckling.

Vid Kämpagården avslutades den industrihistoriska delen av vandringen innan gruppen fortsatte till den gamla kyrkogården och stannade vid Hoflings grav.

Kvällen rundades av med kaffe och fralla vid Båtsmanshuset. Detta var sommarens sista stadsvandring vad nästa år kommer att bjuda på är ett oskrivet kort, den som kommer för att lyssna får svaret.

Skara Gille kommer att presentera ett digert program för hösten, håll uppsikt på hemsidan www.skara-gille.se och på Facebook.

Text Lena Brodin/Sven-Olof Ask
Foto Freddie Wendin